

**VI ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ СЕМІНАР,
III МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ
«АРХЕТИПІКА Й ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ: ГРОМАДСЬКА
САМООРГАНІЗАЦІЯ, СОЦІАЛЬНА МОБІЛЬНІСТЬ,
СУСПІЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ»,
30 квітня 2015 р., м. Ужгород, Україна**

Стали вже доброю традицією започатковані Українською школою архетипіки щорічні міжнародні наукові форуми, що єднають прихильників архетипного, психосоціального аналізу животрепетних ідей розвитку суспільства і держави, мобілізують творчий потенціал наукової молоді, скріплені мудрістю зрілих науковців, на розв'язання складних проблем сучасності. Створюваний спільними зусиллями молодих і зрілих учасників оригінальний науковий дискурс стає неповторним єднанням реального та віртуального світів, приводом для ініціації діалогу, спрямованого на відтворення предметно-наукової повноти нашого суспільного простору, а також поєднання в ньому інтенцій інноваційного розвитку, людського взаєморозуміння, атмосфери толерантності і взаємоповаги серед учасників.

Цьогорічний VI теоретико-методологічний семінар та III Міжнародний конкурс молодих науковців Української школи архетипіки відбулись у славетному з понад 1100-річною історією м. Ужгороді, об'єднавши науковців, які працюють у різних галузях соціального й гуманітарного знання. У такі буреломні часи було дуже важливим зібратися та висловити думки щодо актуальних питань сьогодення, до яких, звичайно ж, відноситься і головна тема цьогорічних наукових заходів: «Архетипіка і державне управління: громадська самоорганізація, соціальна мобільність, суспільна інтеграція».

З привітальним словом та побажаннями знайти у жвавих дискусіях спільні рішення на користь процвітання нашої країни звернулася до учасників віце-президент Національної академії державного управління при Президентові України М. Білинська.

У рамках пленарної частини (очної і заочної форм) теоретико-методологічного семінару учасниками було представлено доповіді, в яких пропонувалися нові концептуальні підходи до розв'язання теоретичних проблем архетипіки державного управління та дієві практичні рішення.

У доповіді «Концептуальні засади публічного управління: архетипний підхід» доктор економічних наук, професор О. Амосов та доктор економічних наук, професор Н. Гавкалова (Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України) звернулися до проблеми визначення концептуальних засад та методологічного підґрунтя публічного управління, а також проаналізували вплив колективного несвідомого на становлення публічного управління в країні архетипів, що історично сформувались у суспільстві. Науковцями було доведено авторську концепцію публічного управління, засадами якої є суспільна думка, суспільні інтереси та життєдіяльність громадян суспільства, визначено домінуючий архетипний підхід при становленні «солідарного суспільства».

Проблемі теоретичних та методологічних засад розвитку Української школи архетипіки була присвячена однойменна доповідь доктора соціологічних наук, професора Е. Афоніна (Національна академія державного управління при Президентові України) та доктора історичних наук, старшого наукового співробітника А. Мартинова (Інститут історії України НАН України). Науковцями висвітлено основні етапи становлення української школи архетипіки, розкрито евристичний потенціал теоретико-методологічних підходів до

дослідження динаміки розвитку українського суспільства, який здійснює українська школа архетипіки.

Т. Бельська, кандидат наук з державного управління, докторант кафедри державної політики та суспільного розвитку Національної академії державного управління при Президентові України у доповіді «Громадянськість як прояв архетипу цілісності та його вплив на державну політику» приділила увагу аналізу природи людської ідентичності, в ході якого встановила, що громадянськість як риса людської ідентичності є проявом архетипу самості (цілісності). Саме він визначає індивідуалізацію як особливість людського розвитку в постмодерному суспільстві та самореалізацію як кінцеву ціль розвитку особистості; характеризує нинішню участь людей у громадському житті, їх вплив на державну політику, а отже, є підстави розглядати лідерство як акме особистості, а «громадянськість» – як «дух» громадянського суспільства.

У доповіді «Культурна політика в подоланні кризи і реалізації реформ українського суспільства (архетипний підхід)» доктор наук з державного управління, провідний науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України О. Валецький проаналізував архетипи культурної політики як основи реалізації структурних реформ в Україні та визначив причини виникнення соціально-економічної кризи в суспільстві. Обґрунтовуючи актуальність створення інституційних засад нової культурної політики, науковець доводить, що політикам та управлінцям потрібно відмовитися від спроб за допомогою виключно економічних засобів модернізувати сучасну Україну. Необхідною є оновлена модель культурної політики, яка б стала ціннісним підґрунтям впровадження суспільних реформ; визначаються заходи, спрямовані на реформу культурної сфери.

Висунуті у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» нові вимоги до управління національними підприємствами не лише привернули увагу кандидата економічних наук, доцента Житомирського національного агроєкологічного університету В. Вольської, але й змусили обрати предметом наукового осмислення «Архетип контрольної функції управлінської діяльності». У своїй доповіді дослідниця приділила увагу визначенню шляхів удосконалення контрольної функції управлінської діяльності підприємств на основі більш широкого застосування принципів архетипіки в умовах ринкової економіки.

У доповіді «Місця пам'яті українців як чинник суспільної інтеграції: архетиповий підхід» Г. Голубчик, кандидат історичних наук, доцент, докторант кафедри права та європейської інтеграції Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України обґрунтувала актуальність і перспективність звернення до концепту «місця пам'яті» (фр. *Les Lieux de Memoire*) як способу репрезентації суспільної пам'яті сучасного українського суспільства. Спираючись на аналітичну модель концепту «пам'ять» в історіографії І. Колесник і на понятійно-категоріальні розробки у галузі українських студій пам'яті А. Киридон, дослідниця розглянула роль пам'яті у сучасній конкуренції інтерпретацій минулого та їх суспільно-інтегративний потенціал. Показано, що деконструкція пам'яті, практичний перегляд минулого за допомогою теперішнього є основним напрямом розвитку суспільної пам'яті в Україні, який відповідає потребам сучасного українського суспільства.

Аналізу підстав концептуалізації довіри як категорії соціосинергетики була присвячена доповідь кандидата філософських наук, доцента кафедри філософії Черкаського державного технологічного університету О. Кожем'якіної «Архетипні засади концептуалізації довіри як категорії соціосинергетики», в якій дослідниця, звернувшись до глибинного рівня морально-психологічної регуляції поведінки, що визначає ціннісно-нормативні орієнтири соціальної взаємодії, дослідила роль довіри в процесах соціальної самоорганізації та визначила умови емерджентності довіри в сучасному соціумі.

Теоретико-методологічному обґрунтуванню громадянської комунікації як стратегічного ресурсу демократизації та чинника реформування державного управління на основі архетипного підходу присвячено доповідь доктора наук з державного управління, професора В. Козакова та аспірантки кафедри державної політики та суспільного розвитку Національної академії державного управління при Президентові України О. Рашковської «Громадянська комунікація як чинник реформування державного управління: архетипний підхід». Розкривши її характерні особливості, зміст та сутність дослідники акцентували увагу на тому, що важливим моментом у формуванні громадянської комунікації є виокремлення таких архетипних особливостей, як місцеві традиції, звичаї, ментальність, ідентичність.

У доповіді «Формування політико-управлінських еліт в умовах зміни управлінської парадигми розвитку держави: спроба архетипного аналізу» доктор наук з державного управління, професор О. Крюков (Харківський регіональний інститут Національної академії державного управління при Президентові України) та доктор наук з державного управління, професор О. Радченко (Поморська академія в Слупську, Польща) розглянули питання формування політико-управлінських еліт в умовах зміни управлінської парадигми держави та її взаємозв'язку з архетипікою. Аналіз основних принципів і типів функціонування політико-управлінської еліти в сучасних умовах показав, що головна особливість формування політико-управлінської еліти в Україні полягає в тому, що вона переживає трансформаційний етап, який ще далеко не завершився.

М. Лашкіна, кандидат наук з державного управління, докторант кафедри державної політики та суспільного розвитку Національної академії державного управління при Президентові України запропонувала розглянути хаос, самоорганізацію та кооперацію як архетипи державності для України. Досліджуючи тенденції розвитку архетипних структур, що впливають на процеси державотворення або залежать від них, в українському соціальному просторі, дослідниця довела, що прояви самоорганізації, хаосу та кооперації в сучасному українському соціально-політичному житті не є випадковостями, а, скоріше, архетипом національного колективного несвідомого, закономірністю розвитку та формування нової системи існування держави у XXI ст.

У своєму виступі «Символ як репрезентант архетипу в процесах публічної комунікації» доктор політичних наук, професор Е. Мамонтова (Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України) проаналізувала місце і роль політичної комунікативістики та школи соціодрами у становленні теоретико-методологічних підвалин дослідження символу як детермінанти політичного порядку та політичного розвитку постсучасного суспільства. Саме з їх подання, на думку професора, у сучасному політологічному дискурсі символ набуває характеристик ключового інструменту соціотворення. На досвіді сучасної України розкрито специфіку символу як репрезентанта архетипу в процесах публічної комунікації.

У своїй доповіді доктор наук з державного управління, доцент Т. Новаченко (Національна академія державного управління при Президентові України) зазначила, що функції та компетентність у державному управлінні, які відповідають вимогам суспільства, є архетипами та факторами його інтеграції. Підтвердженням наведеного слугують результати моніторингу «Функціональна і компетентнісна готовність державних службовців України до здійснення публічного адміністрування в умовах демократії» (2014), проведеного українськими вченими Е. Афоніним та О. Балакіревою.

У доповіді кандидата соціологічних наук, доцента О. Панькової (Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України) «Архетип самості як передумова реалізації творчого потенціалу людини та подолання суспільної кризи» розкрито архетипну природу життєстійкості особистості як інтегративної соціально затребуваної

якості, що забезпечує особистісну та соціальну сталість в умовах посилення соціальної нестабільності. Запропоновано авторське бачення механізму актуалізації архетипу самості (через включення механізмів несвідомості) для усвідомленого вибору та реалізації людиною певних життєвих стратегій на основі сценаріїв, в яких у ситуації радикальних кризових змін з певним ступенем повноти можуть відкритися приховані резерви, раніше не використовувані ресурси.

Філософ В. Патраков (м. Степногорськ, Республіка Казахстан) у рамках архетипної парадигми дослідив феномен численних закликів політиків і громадян України зі зміни кольорів державного прапора та показав, що ці заклики засновані на логіці магічного мислення. На думку дослідника, сучасний прапор України став символом поділу країни, тоді як зміна кольорів прапора може стати знаком оновлення суспільства та символом його єдності.

Професор ДВНЗ «Ужгородський національний університет», кандидат філософських наук, доцент О. Пелін у своїй доповіді «Кордони як архетипи соціального простору» розглянув новий підхід у дослідженні соціального простору, зокрема застосував поняття «архетип» у дослідженні соціальних кордонів. Науковцем використано поняття «хронотопу», що забезпечує взаємозв'язок часових і просторових характеристик, робить феномен архетипу дієвим та просторово осяжним. У доповіді не тільки доведено переваги застосування у дослідженні архетипу соціальних кордонів хронотопу «Поріг», але й показано значення проекції художнього аналізу у дослідженні архетипу соціальних кордонів, зокрема завдяки комплексному аналізу міфологем та народних традицій.

Незалежний дослідник зі Львова Т. Плахтій представив розроблену ним (на основі моделі особистості Р. Ассаджіолі, теорії поля К. Левіна та фрактальної моделі представлення логічно-інформаційних складових психіки) універсальну модель людської психіки та її компонентів у їх динамічній взаємодії між собою та із зовнішнім середовищем, розкрив архетипні механізми такої взаємодії. У рамках запропонованої моделі в авторській доповіді «Фрактальна модель психіки та архетипи соціальної поведінки» розкрито механізми становлення соціальної психіки людських спільнот, яка великою мірою визначає однотипні поведінкові реакції більшості їх членів на однакові зовнішні виклики.

У виступі «Неусвідомлювані форми соціально-психологічного мислення: до питання методологічних засад архетипіки» доктор наук з державного управління, доцент О. Суший (Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України) акцентувала увагу на тому, що новий (архетипний) ракурс бачення проблем сучасного державотворення, публічного управління та державної політики потребує від дослідників чіткішого розуміння співвідношення усвідомлюваних та неусвідомлюваних компонентів психічних явищ та опанування способів їх оптимізації у соціальній дійсності, що обумовлює необхідність концептуалізації поняття неусвідомлюваних форм соціально-психологічного мислення, поглиблення розуміння суті та особливостей їх прояву у творенні інтерсуб'єктивного простору. Дослідниця закликала не зупинятися на типологізації архетипних персонажів чи ситуацій, а рухатися у напрямку виявлення рушійних сил, розкриття механізмів активізації усвідомлених і неусвідомлюваних форм самоорганізації та регуляції людської діяльності.

Аналізу головних аспектів архетипної парадигми інформаційного забезпечення управління як чинника ефективності прийняття управлінського рішення присвячена доповідь кандидата історичних наук, старшого наукового співробітника Я. Чепуренко «Архетипова парадигма інформаційного забезпечення управління (до постановки питання)», в якій доповідачка зосередила увагу на суб'єктно-об'єктних відносинах процесу інформаційного забезпечення управління як основи архетипного аналізу та обґрунтувала доцільність подальшого дослідження інформаційного забезпечення управління із застосуванням архетипної

методології, оскільки цей процес в умовах інформаційного та знанневого суспільства набуває дедалі більшої інституціоналізації.

Символічною стала доповідь д-ра екон. наук, професора Сергія Юшина (Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки») «Архетип дружби та ворожнечі у природі і суспільстві», в якій він шукає «ключ» до «замка на двері», де накреслено слово «партнерство», але за якою можна знайти лише конкретно теперішнє цього соціального інструменту, без будь-яких вказівок на його конкретно минуле (не враховуючи міфів і легенд). У цьому дослідницькому пошуку власне і здійснена підготовка когнітивного «майданчика» для обговорення теоретико-методологічних основ організації ефективних партнерських відносин в Україні на основі її дійсних «вічних» інтересів без орієнтації на деяких її «вічних ворогів» і «вічних друзів».

У перебігу теоретико-методологічного семінару свої доповіді також представили фінальні учасники III Міжнародного конкурсу молодих науковців «Архетипіка і державне управління: громадська самоорганізація, соціальна мобільність, суспільна інтеграція». Цього року на заключний етап III-го Міжнародного конкурсу молодих науковців міжнародною експертною колегією було відібрано 10 наукових доповідей. Найкращі з них були відзначені грошовими та заохочувальними преміями. Переможцями конкурсу стали:

1 премія (3000 грн) – Л. Пономаренко, провідний фахівець Національної академії державного управління при Президентові України з темою «Прапор України як архетип цілісності і символ інтеграційних прагнень держави»;

2 премія (2000 грн) – І. Решеvecь, аспірант Харківського регіонального інституту Національної академії державного управління при Президентові України з темою «Рациональні та ірраціональні аспекти державної політики як суспільні прояви архетипів колективного несвідомого»;

3 премія (1500 грн) – В. Омеляненко, асистент кафедри економічної теорії Сумського державного університету з темою «Архетипний підхід до аналізу успішності системних інновацій на національному та місцевому рівнях».

Заохочувальними преміями були відзначені доповіді конкурсантів:

О. Ковінчук, аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України з темою «Архетип території та його вплив на кластер в реалізації державної політики розвитку територій»;

В. Заморський, слухач магістратури Вищої школи державного управління Національної академії державного управління при Президентові України з темою «Лідерство в системі державного управління як наслідок змін психосоціальної природи людини: архетипний підхід»;

О. Сидорчук, кандидат наук з державного управління, доцент і О. Решота, кандидат наук з державного управління, старший викладач кафедри державного управління та місцевого самоврядування Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України з темою «Архетипи демократичної управлінської культури: сутність та загальна характеристика»;

С. Яцик, викладач Центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій Житомирської обласної державної адміністрації та Житомирської обласної ради з темою «Дескрипція архетипу самості як передумова розвитку механізмів державного управління: екзистенціальний аспект»;

Ю. Черкасова, аспірантка Санкт-Петербурзького державного університету технології та дизайну (Росія) з темою «Трансформація системи цінностей і ставлення суспільства до архітектурної культурної спадщини: архетипний підхід».

Міжнародна експертна колегія визначила також три кращі роботи основних учасників VI ТМС-2015 – Е. Мамонтової (Одеса), Г. Голубчик (Дніпропетровськ), Т. Плахтія (Львів), які отримали заохочувальні премії (1000 грн).

Традиційним завершенням роботи VI ТМС-2015 стала спроба організаторів здійснити загальне (очне-заочне) інтернет-обговорення двох ключових проблем сучасності:

1. Досвід США часів «Великої депресії» 30–40-х років ХХ ст. щодо становлення середнього класу як економічної основи сталого розвитку: що змінилося сьогодні та наслідки цих змін для України?

2. Основопокладні принципи мирного співіснування країн другої половини ХХ ст.: що змінилося сьогодні та наслідки цих змін для людства?

Через надзвичайну вагу винесених питань на обговорення вирішено продовжити розпочатий формат дискусії та завершити його до кінця 2015 р.

За підсумками роботи VI Теоретико-методологічного семінару з міжнародною участю «Архетипіка і державне управління», підготовлено та видано друком збірники: 1) Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління : спец. вип. – Х. : ДокНаукаДержУпр, 2015 та 2) Архетипіка і державне управління: громадська самоорганізація, соціальна мобільність, суспільна інтеграція : зб. наук. пр. переможців і кращих авторів Третього міжнародного конкурсу молодих учених; Ужгород – Скаліца, 30 квітня 2015 р. / за ред. Е.А. Афоніна, Г.Л. Рябцева. – К. : Псіхея, 2015.

О.В. Сушій,

*доцент, д-р наук. держ. упр.,
завідувач лабораторії моніторингу суспільно-політичних процесів
Інституту соціальної та політичної психології
Національної академії педагогічних наук України,*

Е.А. Афонін,

*д-р соціол. наук, професор кафедри державної політики
та суспільного розвитку Національної академії
державного управління при Президентіві України*